

انگیزه انتخاب رشته مامایی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد سمنان

*کتایون ارفعی^۱ زینب صوفی آبادی^۲

چکیده

زمینه و هدف: انگیزش به معنای کشش، رغبت یا تمایلی در فرد است که وی را به انجام کار در جهت هدف وادار میسازد. برای بسیاری از فعالیتهای انگیزه وجود دارد که یادگیری آموزشی از جمله آنهاست، امروزه به جهت رقابت شدید بین جوانان برای کسب تحصیلات عالی، افراد از طبقات گوناگون جامعه و با انگیزه های مختلف و بعضاً بدون شناخت آگاهی و علاقه وارد رشته های مختلف آموزشی می شوند، لذا این تحقیق با هدف بررسی انگیزه انتخاب رشته مامایی در دانشجویان دانشگاه آزاد سمنان در سال ۱۳۸۹ انجام گرفت. این مطالعه توصیفی به منظور تعیین انگیزه های انتخاب رشته مامایی، در دانشگاه آزاد سمنان در سال ۱۳۸۹ انجام شد.

روش بررسی: در این مطالعه ۱۲۰ نفر از دانشجویان مامایی دانشگاه آزاد واحد سمنان به روش سرشماری انتخاب گردیدند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه ای شامل دو بخش اطلاعات فردی و گزینه های مرتبط با عوامل انگیزشی در انتخاب رشته بود. که اعتبار آن از طریق روش اعتبار محتوی و پایایی آن به روش آزمون مجدد ($F=0/9$) تعیین شد. و نهایتاً داده ها با استفاده از نسخه ۱۳/۵ نرم افزار SPSS ویرایش و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها: مهمترین انگیزه انتخاب رشته مامایی، علاقه به رشته با میانگین نمره $(3/24 \pm 0/2)$ و کم اهمیت ترین انگیزه، دارا بودن اوقات فراغت در این حرفه با میانگین نمره $(1/95 \pm 3)$ بود. کسب موقعیت اجتماعی با میانگین امتیاز $(2/57 \pm 1)$ و بازار کار مناسب با میانگین نمره $(1/955 \pm 3)$ اهمیت چندانی در انتخاب رشته دانشجویان نداشتند.

بحث و نتیجه گیری کلی: با توجه به یافته های این پژوهش، مهمترین انگیزه های انتخاب رشته مامایی، متوجه ابعاد فردی، معنوی و ماهیت شغلی این حرفه بود و ابعاد اقتصادی و اجتماعی آن از عوامل با اهمیت انگیزشی محسوب نگردیدند، لذا مسئولین باید برای جلوگیری از عوارضی چون سرخوردگی، عدم رغبت به آموزش و نقصان مسئولیت پذیری در آینده حرفه ای دانشجویان این رشته، به دنبال رفع معضلات و مسائل شغلی این حرفه بوده و مقبولیت اجتماعی آن را ارتقاء بخشند. تا زمینه های جذب بیشتر جوانان به این شغل با قداست فراهم گردد.

کلید واژه ها: انگیزش - انتخاب رشته - مامایی

تاریخ دریافت: ۸۸/۳/۱۹

تاریخ پذیرش: ۸۹/۸/۱۵

^۱ مربی گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان، سمنان، ایران (*مؤلف مسئول) شماره تماس: ۰۹۱۲۶۰۸۳۹۰۰

Email: k.arfaie@yahoo.com

^۲ کارشناس مامایی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان، سمنان، ایران

مقدمه

انگیزش به معنای کشش، رغبت یا تمایلی در فرد است که وی را به انجام کار در جهت هدف وادار می‌سازد. انگیزه‌ها را گاهی به عنوان نیازها، تمایلات یا محرکات درونی شخص تعریف می‌کنند^(۱). در مورد منشأ انگیزه‌ها نظریات متفاوتی وجود دارد. Maslow اولین کسی بود که به نیازهای روانی اجتماعی و جسمانی توجه نمود و آنها را منشأ انگیزه‌ها دانست^(۲). بدین معنی که یک نیاز ارضاء نشده تششی را به وجود می‌آورد که ارگانیزم برای کاهش تنش به انجام عمل مبادرت می‌ورزد^(۱). انسانها همواره، برای انجام کارهای مختلف از جمله یادگیری و تحصیل، انگیزه‌های متفاوتی داشته اند، که طبیعتاً ترتیب و تقدم آن در همه یکسان نیست^(۲). در همین راستا افراد از قشرهای مختلف جامعه و با انگیزه‌های گوناگون، وارد دانشگاه‌ها می‌شوند^(۳). و در واقع انتخاب شغل و رشته تحصیلی در راستای ارضاء نیازهایی است که، متأثر از نیازهای مختلف از جمله نیازهای رشد، مقبولیت اجتماعی و فیزیولوژیک است^(۱). نیازهای فیزیولوژیک شامل نیازهایی هستند که موجود زنده برای ادامه زندگی و تداوم هستی خود برای ارضای آنها می‌کوشد مانند غذا، آب، دستمزد و شرایط کار. نیاز به رشد شامل کسب مهارتها و دانش شغلی جدید، داشتن اندیشه مستقل و فرصت برای بهبود رشد شخصی است. نیازهای اجتماعی زمانی ارضاء میشوند که شخص روابط متقابل و معنی‌دار برقرار کرده و مورد قبول گروه واقع شود. این نیاز در جهت گسترش روابط با اطرافیان و کسب عزت نفس است^(۳). Gangi معتقد است که عامل انگیزه‌های انسانی برای احراز مشاغل فراتر از همه عوامل است^(۴). چرا که اصل پرداختن به هر کاری وجود محرک برای پیشبرد آن است. هر سازمانی برای ایفای وظایف خود نیاز به نیروی با انگیزه دارد. پس روشن است که چنانچه فرد از انگیزه کافی برای تحصیل در رشته‌ای برخوردار نباشد، مسلماً نمی‌تواند خود را ارضاء کرده و در نتیجه عوارضی چون سرخوردگی، عدم رغبت به آموزش و افت تحصیلی به وجود خواهد آمد^(۳). لذا با توجه به محوریت یادگیرندگان در امر آموزش عالی طبیعی است که هر کوششی که در زمینه درک بهتر انگیزه‌های رفتاری و

عکس‌العمل‌های آنان انجام شود، منجر به بهتر اداره کردن امور خواهد شد^(۵) و این امر در دانشجویان مامایی به لحاظ نقش مهم و حیاتی شان به عنوان بخشی از متصدیان آینده نظام سلامت و افرادی که در هر جامعه‌ای باید از حداکثر مسئولیت‌پذیری در قبال اقشار آسیب‌پذیر اجتماع یعنی مادران و کودکان برخوردار باشند، اهمیت ویژه‌ای دارد^(۶) بنابراین پژوهش حاضر با هدف پاسخ به سئوالات موجود در رابطه با مهمترین و کم‌اهمیت‌ترین اولویتهای انگیزشی در انتخاب رشته مامایی انجام شد.

روش بررسی

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی بود. جامعه پژوهش کلیه ۱۲۰ دانشجوی مامایی کارشناسی پیوسته دانشگاه آزاد سمنان در سال ۸۹ بودند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود. این پرسشنامه با مطالعه پرسشنامه استاندارد انگیزش و نیازهای Alderfer و نظر اساتید خبره با مختصری تغییرات جهت تطابق با عوا مل مرتبط با آموزش و یادگیری، تهیه گردید. در این پرسشنامه ۱۶ سوال در مورد مشخصات فردی دانشجویان و ۱۶ گزینه در مورد عوامل موثر در انتخاب رشته، با در نظر داشتن نیازهای فیزیولوژیک (حقوق و مزایا، امنیت شغلی، اوقات فراغت، وجود تجربیات مهیج در حرفه مامایی، ساعات کار قابل انعطاف، علاقه به رشته) نیازهای رشد (امکان پیشرفت، امکان انجام کار مستقل، مفید واقع شدن این حرفه در زندگی فردی، نزدیک بودن این حرفه به حرفه پزشکی) و نیاز های اجتماعی (جابگاه اجتماعی، وجه شغلی، روابط انسانی موجود در حرفه، ارتباط انحصاری با قشر زنان و کودکان، عدم ارتباط با بیماران و سالمندان، خدمت به مردم) وجود داشت. در پایان یک سؤال باز برای موارد احتمالی که از نظر محقق نادیده گرفته شده است، گنجانده شد. جهت تعیین اعتبار پرسشنامه از روش اعتبار محتوی و به منظور تعیین پایایی آن از روش آزمون مجدد استفاده شد^(۷) (I=۰/۹). (در رتبه‌بندی گزینه‌ها از مقیاس لیکرت استفاده شد و پاسخ‌ها از هیچ با رتبه صفر تا بسیار زیاد با رتبه ۴ طبقه بندی شدند). محقق برای نمونه‌گیری از دانشجویان ترم‌های مختلف تحصیلی به کلیه دانشکده‌ها و مراکز کارآموزی بالینی مراجعه

نموده و پرسشنامه‌ها را در اختیار دانشجویان قرار داد. پرسشنامه به صورت تک مرحله‌ای در اختیار واحدهای مورد پژوهش قرار گرفت و بعد از اخذ پاسخ جمع‌آوری گردید. داده‌ها با استفاده از نسخه ۱۳/۵ نرم افزار SPSS ویرایش و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

مطابق جدول مهمترین انگیزه انتخاب رشته مامایی علاقه به رشته و کم اهمیت ترین انگیزه وجود اوقات فراغت بود.

بحث و نتیجه گیری

علاقه به رشته با میانگین امتیاز (۳/۲۴±۰/۲) مهمترین انگیزه انتخاب رشته مامایی بود که این یافته مطابق با نتایج پژوهشهای (۹،۸،۷) و برخلاف نتایج یافته‌های مطالعه Arfaie بود (۱۰).

Wright می‌نویسد از ابتدایی‌ترین لوازم و مقتضیات یادگیری و کسب موفقیت علاقه و رغبت به آموزش است (۷). علاقه مرکب از کنجکاوی و انگیزش و در واقع نیروی موثر و محرک در انجام کار است (۱۱). عبارت دیگر علاقه نوعی انگیزه بالفعل است که موجب رجحان چیزی بر دیگری در حین تصمیم‌گیری می‌شود (۷). فرد برانگیخته برای شناسایی خود و محیط اطرافش به منظور دستیابی به آگاهی‌های بیشتر پافشاری و ممارست بیشتری خواهد کرد (۱۲). با این اوصاف می‌توان قضاوت کرد که خوشبختانه دانشجویان مامایی، از انگیزه و گرایش لازم، برای تحصیل در این رشته برخوردار بوده و بنابراین متصدیان امر باید با معتنم شمردن این مسئله، تلاش لازم را در جهت ارتقاء سطح آموزشی دانشجویان مستعد و رسیدن به حداکثر بهره‌وری در سایه یادگیری اثر بخش مبذول دارند. وجود تجربیات مهیج در حین انجام کار از سایر علل انگیزشی با اهمیت در انتخاب رشته دانشجویان بود، که این یافته با نتایج پژوهش Fosket و Hamsley^(۹) و karin^(۴) در مورد علل انتخاب رشته مامایی همسانی داشت. در توضیح این یافته می‌توان گفت، عواملی چون لحظه خارق‌العاده تولد نوزاد و کاهش آلام مادر در نظر دانشجویان از جمله تجارب مثبت حین انجام کار است. که با توجه به ماهیت شغل و حرفه مامایی خیلی دور از انتظار نیست. چرا که ماماها همواره و از دیر باز به عنوان اولین متصدیان امر مراقبت از مادر و جنین بوده‌اند و در واقع یکی از ابعاد مهم انتخاب شغل و رشته تحصیلی برآورد نیازهای فردی و احساس شغف و لذت از انجام کار است، که نهایتاً بر میزان رضایت شغلی هم تاثیرگذار خواهد بود (۴). روابط انسانی

یافته‌ها

یافته‌ها نشان داد که دانشجویان، مجرد ۹۸/۲ درصد با میانگین سنی ۲۰±۲، ساکن شهر ۹۸/۲ درصد خصوصاً شهرهای منطقه یک ۸۰ درصد دارای دیپلم تجربی ۹۴/۲ درصد با میانگین معدل ۲/۳۱±۱/۵ بوده مادرانشان اکثراً خانه دار ۹۰ درصد و پدرانشان دارای شغل آزاد ۴۸ درصد و نهایتاً اینکه ۵۰/۲ درصد از پدران و ۵۵/۵ درصد از مادران دارای تحصیلات راهنمایی تا متوسطه بودند

جدول شماره ۱: بررسی انگیزه‌های انتخاب رشته مامایی در دانشگاه آزاد سمنان سال ۱۳۸۹

ردیف	انگیزه	انحراف معیار± میانگین
۱	علاقه به رشته	۳/۲۴±۰/۲
۲	وجود تجربیات مهیج در حرفه مامایی	۳/۱۷±۰/۹۱
۳	روابط انسانی موجود در حرفه	۳/۱±۱
۴	مفید واقع شدن این حرفه در زندگی فردی	۲/۹۷±/۹۷
۵	امکان انجام کار مستقل	۲/۹۶±۱
۶	ارتباط انحصاری با قشر زنان و کودکان	۲/۸۴±۱
۷	کسب موقعیت اجتماعی	۲/۵±۱
۸	درآمد مناسب	۱/۹۹±۱/۱۱
۹	عدم تماس با بیماران و سالمندان	۱/۹۶±۱
۱۰	بازار کار مناسب	۱/۹۶±۳
۱۱	اوقات فراغت در کار	۱/۹۵±۳

حرفه مامایی از سایر ابعاد مهم در انتخاب رشته دانشجویان بود. که با نتایج پژوهشهای^(۱۰،۹۸) همخوانی داشت که به نظر می‌رسد این گزینه در راستای ارضاء هرچه بیشتر نیازهای اجتماعی است. بنابراین انتظار می‌رود که مسئولین این گروه با رعایت هر چه بیشتر موازین اخلاقی و حرفه ای در حفظ این وجهه بکوشند، و قداست این بعد را حفظ نمایند. در عین حال بدیهی است که توجه و تقدیر مدیران از کارکنان پیشکسوت و نمونه نقش مهم و اساسی را در تقویت و ترویج اصول اخلاقی خصوصاً در حرف گروه پزشکی به لحاظ نقش حساس آنها در حمایت از بیماران و افراد نیازمند به مراقبت خواهد داشت. چهارمین عامل تعیین‌کننده در انتخاب رشته دانشجویان، مفید بودن این حرفه در زندگی فردی بود. که این یافته با نتایج پژوهش Arfaie^(۱۰) و Tahmasebi^(۱۳) در مورد انگیزش شغلی انتخاب رشته پرستاری مطابقت داشت. با توجه به این یافته‌ها باید گفت از آنجا که فراگیران این رشته عموماً مونث هستند حرفه مامایی را به دلیل فراهم آوردن اطلاعات علمی و مهارت‌های عملی و کاربردی در زندگی خود مهم قلمداد کرده‌اند، که انتظار می‌رود مسئولین آموزش مامایی، با هرچه پر بارتر کردن محتوای علمی این رشته در ارتقاء این بعد تا حد ممکن کوشا باشند. مامایی حرفه‌ای است که با آن می‌توان کار مستقل انجام داد. از سایر ابعاد مهم انگیزه انتخاب این رشته محسوب گردید. پژوهش karin^(۹) و Wright^(۷) در مورد اولویتهای انتخاب رشته نیز گویای همین نتایج بود. بنابراین شاید بتوان گفت که امید به داشتن دفتر کار مستقل که به جهت اشتغال‌زایی و ایجاد تنش کمتر نسبت به کار گروهی در خور توجه است، در نظر دانشجویان دارای اهمیت ویژه‌ای بوده است و بدیهی است که تلاش هرچه بیشتر برای رفع معضلات دفاتر کار مامایی در جهت تقویت استقلال حرفه‌ای و منزلت این رشته تأثیرات مفیدی داشته و موجبات ارتقاء علمکرد حرفه ای این قشر را فراهم می‌نماید. مامایی حرفه‌ای است که فقط در تماس با قشر زنان و کودکان است، این مطلب از سایر ابعاد انگیزشی موثر در

انتخاب این رشته بود که با توجه به جو فرهنگی و مذهبی حاکم بر جامعه ما یافته‌های دور از انتظار نیست. به طور کلی آنچه که از نتایج این پژوهش استنتاج می‌شود آنست که مهمترین عوامل انگیزشی در انتخاب رشته مامایی متوجه ابعاد فردی، معنوی و ماهیت شغلی این حرفه بوده و ابعاد اقتصادی و اجتماعی و شرایط مناسب کاری آن از عوامل با اهمیت در انتخاب رشته محسوب نگردیدند. چنانچه درآمد مناسب با میانگین $(1/99 \pm 1/11)$ موقعیت اجتماعی با میانگین $(2/5 \pm 1)$ بازار کار مناسب با میانگین $(1/95 \pm 3)$ اوقات فراغت با میانگین $(1/95 \pm 3)$ دارای اهمیت چندانی در انتخاب رشته دانشجویان نبودند. این یافته‌ها در تضاد با نتایج پژوهش بسیاری از مطالعات^(۱۴،۹۸) مبتنی بر اهمیت نیازهای مادی، رفاهی و اجتماعی در انتخاب شغل و رشته تحصیلی و مطابق با یافته‌های پژوهش Tahmasebi^(۱۳) بود. بدیهی است که اگر افراد در رشته ای مشغول به کار یا تحصیل گردند که امید چندانی به جایگاه مطلوب اجتماعی و رفع نیازهای مادی و معیشتی و کم بودن مشقت شغلی خود نداشته باشند، یادگیری انگیزه و مسئولیت پذیری آنان خدشه دار خواهد گشت و این مسئله بر خلاف اهداف کلی آموزش و پرورش نیروی انسانی متعهد، علاقمند و کار آمد است. بدین جهت پیشنهاد می‌گردد کلیه مدیران آموزش مامایی به دنبال رفع معضلات و مسائل شغلی این حرفه بوده و با ارائه راهکارهای مناسب، جایگاه واقعی این رشته را در اذهان عمومی روشن ساخته و مقبولیت اجتماعی آن را ارتقاء بخشند تا زمینه‌های جذب هر چه بیشتر جوانان به این شغل با قداست فراهم گردد.

تقدیر و تشکر

در پایان از واحد آموزش، دانشگاه آزاد سمنان و دانشجویان مامایی که اینجانب را در انجام کار پژوهش یاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

- 1- Alvani M. Management. 22th ed. Tehraan: Ney,2004.
- 2- Mogaddam B. Psychology practice in education. 7th ed. Tehran: Seda and sima, 2007.
- 3- Shafi abadi A. Career choice deidion. 13th ed. Tehran: Roshd, 2003.
- 4- Gangi H,Labor ,Psychology,1th ed .Tehran ,Savalan, 2004.
- 5- Hodosa Y. Development and testing of clinical learning environment diagnostic inventory for baccalaureate nursing students. *J Adv Nurs*. 2006, 56(5): 480-490.
- 6- Benett VR, Brown LK. Myles text book for mediwifes. 13th ed. London: Churchill Livingston, 1999
- 7- Wright B, Scott I, Woloschuk W, Brenneis F, Bradley J. Career choice of new medical students at three Canadian universities: family medicine versus specialty medicine. *Cmaj* 2004;170(13):1920-4.
- 8- Suarez V. Shankilin C. Evaluationg career values of dietetic student. 2004; *J Allied Health*; 33(1): 51-54.
- 9- Karin VR, Pere BLK, Granumm V. How do Nursing students regard their future career? preferences in post modern society. *Nurs Educat Today*. 2004; 24(7):493-500.
- 10- Arfaie K. Assesin motivational factors in choosing Midwifery as acareer in Tehran medical sciences Universitied. *Iranian J Med Educat*. 2007; 2(18):451-453.
- 11- Faredanesh H. Educational technology.6th ed. Tehran: Tehran university, 2004.
- 12- Hamsley Brown J, Fosket NH. Career Desirability: young peoples perception of Nursing as a career. *J Adv Nurs*.1999; 29(6): 1342- 1350.
- 13- Tahmasebi S. Assesin motivational factors in choosing Nursing as acareer in Shaheed Beheshti University, Thesis for MS degree. Faculty of Nursing and Midwifery, 1992.
- 14- Barnett H, Karson MJ. Personal values an business decisions. *J business Ethics*.2000; 6: 371-382.

Midwifery Students, Perspectives about Their Motivation for Choosing Midwifery as a Career

*K. Arfaei¹ MSc Z. Soofi-Abadi² BSc

Abstract

Background and Aim: Motivation is an internal feeling that provokes, strengthens and finally leads behaviors. For activities such as learning, there are various incentives drives. The aim of the present study was to identify the motivational factors in choosing midwifery as a career from perspectives of midwifery students studying at Semnan Azad University, Iran, in 2010.

Materials and Method: This descriptive study was conducted with a sample of 120 midwifery students of Semnan Azad University. The subjects were selected by census sampling method. Data were collected by a questionnaire whose validity and reliability were provided. Data were analyzed by SPSS program.

Results: "Career interest" and "having a career with suitable spare times" were, respectively, the most and the least important motivational factors in choosing midwifery as a career. "Social prestige" and "job opportunities" were not important motivational factors in choosing the midwifery career.

Conclusion: It can be concluded that only personal motivation, morality and the nature of the occupation is important in choosing midwifery career and ideal social status and meeting life standards do not have any importance. Authorities should search for solving occupational problems and shed light to real position of the profession to provide more job openings for the youth.

Keywords: Motivation – Midwifery as Career – Choosing

Received: 9 Jun 2009

Accepted: 6 Nov 2010

¹ Senior Lecturer in Midwifery, School of Nursing and Midwifery, Islamic Azad University, Semnan, Iran (*Corresponding Author) Tell: 09126083900 Email: k.arfaie@yahoo.com

² BSc in Midwifery, School of Nursing and Midwifery, Islamic Azad University, Semnan, Iran